

ELŐFIZETÉSI ÁRA
egy évre 3 forint.

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkesztik:
DR. LENDL ADOLF
és
csikszentsimoni és ernyesi
LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

Folytatás lapunk VI. számából.

A császármadár.

Irta: Lakatos Károly.

A császármadárnak csalsípval való vadászása az egész felvidéken nagy gyakorlásnak örvend, leginkább azonban Bereg- és Máramaros-megyében van elterjedve. Az ottani vadászok tarisznájából sohase hiányzik a csalsíp s a hosszasan tartó őszi hajtások unalmait azzal szokták elűzni, hogy a kézügyben tartott kis szer számmal próbasípolásokat (illetve hívogatásokat) kísér lenek addig is, míg a hajtásokból várható nagyobb vad az állások felé közelít. És sokszor sikerrel. Vannak vadászok, kik falevéllal is sikeresen képesek a hívó-hangokat imitálni s ilyképen a szerelmi mámor által leigázott pompás madarat lövésre csalni. Csakhogy az ily vadászok ritkák és inkább csak a hivatásos vadászok közül kerülnek ki. Különben a császármadár-tyúk hangját csalogatósíppal utánozni nem nehéz dolog, mert hangja egyszerű és meglehetősen monoton; ellenben a kakas hívásának hű utánzásához nagy gyakorlati ügyesség kell, mert igen komplikált az, miért is jóval nehezebben sajátítható el. Legczélszerűbb a császármadár hívását valamely szakértő vadásztól eltanulni, még pedig odahaza, nehogy az erdőn adott idétlen hangok a szép vadra elriasztólag hassanak s később a puska előtt is gyanakodóvá válják. Különben, hogy a sípot jól kezeljük, ahhoz nem csak ügyesség, de jó hallás és magának a császármadár-kakas hívásának figyelemmel kísérése elkerülhetetlenül szükséges; miért is némi gyakorlat után legajánlatosabb, ha a kezdő kinn a szabad természetben igyekszik a csalogatás művészetében kellőleg tökéletesíteni

magát. Természetesen aztán a vadászat sikere attól függ, minél természetesebben tudja a vadász hangszerét kezelni, mert egy-két rosszul utánozott, idétlen hanggal a kakast könnyen gyanakodóvá teheti; az ilyennek aztán hiába is fűjné pánsípját tovább a gyakorlatlan műkedvelő. A hívó sípot egyébiránt lúd, varju, héja vagy nyúl szár-csontjából, még pedig egy kis füttyülő alakjára, magunk is könnyen előállíthatjuk, bár ilyet ma már az üzletekben potom áron lehet beszerezni, azonban ezek rendszeren rosszak, hamisak, rosszul hangoltak. Jó sípokot csak szakértő vadásztól, erdészek- és kerülőktől szerezhetünk. De bármily megbízható kézből szerezte is hangszerünket, tanácsos azt valamely szakértő vadászszal (ha mi nem értenénk hozzá) kipróbáltatni, mielőtt a vadásztéren használatba vennők, nehogy kakas helyett millió bosszuság jutalmazza (!) óvatatlanságunkat, mi a boltból vásárolt füttyülők mellett nem ritka eset.

A császármadárnak hívóval való vadászata a magas északon tavasszal a legkedveltebb vadászati mód, mert a természet ébredésével e madár szerelmi élete is tetőpontra hágván, szinte vakon jön a szerelmet ígérő hívás hangjaira — a kész veszedelembe; miért is főleg ez időtájt lehet valóban dús zsákmányra szert tenni belőlük. Hazánkban azonban vadászati törvényeink különben igen helyes és méltányos rendelkezéséhez képest a császármadár tavaszi lelővése tilalom alatt áll, mely körülmény állományuk emelése tekintetéből a legjótékonyabb hatással van; egyébként is császármadár-állományunk sokkal cse-

kélyebb, semhogy a tavaszi lelövést megengedné, úgyis sok esik áldozatul belőlük a hurkolók ellenőrizhetlen kapzsiságának.

Ott, hol a császármadár vadászatát tavasszal is gyakorolni szokták (persze nem nálunk), a tyúk hívását utánozzák a kakasok előcsalása végett, a mi még gyakorlatlanabb, a hívó-síp kezelésében kevésbé jártas puskásnak is könnyen sikerül, mert azért, hogy a tilos szerelmi kalandok a kakasokra mindenkor (kivált tavasszal) igen izgató hatást gyakorolnak, még igazi feleségek iránt való ragaszkodásuk sem lazul s tyúkjok hívására azonnal közelítenek s előjönnek. Ősszel ellenben főleg azért reagálnak a kakasok a kakas csalogató szavát imitáló hívásra, mert (az öregek) féltékenységüknél és (a fiatal kakasok) veszekedő természetüknél fogva egy inzultáns, illetve tolakodó vetélytárs hangját vélik megszólalni, a melylyel szembeszállni akarnak, mert kétségkívül vakmerő inzultusnak: kihívásnak veszik az adott hangokat, a mely a kakasész felfogása szerint megtorlást igényel.

Tehát nálunk a császármadár vadászatával — a csali-sípvaló hívást illetőleg — csakis az őszi hónapokban foglalkozhatunk; ennek főidénye pedig a szeptember és október hónap, mert ekkor legjobban követik a csali-sípot, részint mert ekkor oszlanak fel a fiatal családok és kezdetét veszi az őszi párosodás.

Ami magát a csali-sípvaló vadászatot illeti, az nem valami komplikált szabályokhoz kötött; persze legelső és igen természetes föltétel az, hogy a hol vadászni akarunk, legyen császármadár. A hívásra alkalmas helyet illetőleg mindenesetre főkéllék az, oly (jól fedett) állást foglalni el, hogy tekintetünkkel lehetőleg az egész látókört uraljuk. Legalkalmasabbak e czélra a szálas erdővel mintegy egybefolyó fiatal vágások; mert megjegyzendő, hogy ha éles különbség van a sűrű pagony és a mellette elterülő erdő közt, a védő sűrűséget csak tartózkodva, nem szívesen hagyja oda a vad; a sűrűségben elülni pedig annyiban hátrányos volna a vadászra nézve,

a mennyiben az ily helyen még a közvetlen közelbe került vadat is csak nehezen láthatni meg, többnyire csak akkor, mikor már későn van. Sem esős, sem szeles idő nem alkalmas a csali vadászatra. Szeles időben ugyanis a hang irányát megállapítani nem lehet s így a kakas és vadász más-más irányban keresvén egymást, nem találkozhatnak; esős időben pedig elrejtőznek a szép madarak. A szélirányt illetőleg ősszel kevésbé határoz ez, mint inkább az, hogy lehetőleg szélcsendes, világos napot válasszunk. Ott, ahol tavasszal is lövik a császármadarat, a szél irányának már nagyobb fontosságot tulajdonítanak, mert a kakasok nem egyformán vannak a párosodásra hangolva. Ilyenkor úgy látszik a déli és délnyugati irányú szelek inkább indítják a kakasokat dürgésre, ellenben az északi és keleti irány inkább lehangelőlag, hidegebb hangulattal hat rájuk.

Mint már említve volt, ősszel, szeptember és október hónapban, midőn az első derek ideje van: leginkább jön a hívásra a kakas, bár a fiatal kakasok már augusztusban is felelgetnek a hívásra. Legjobb idényökben, mikor már izgatottságuk tetőpontját érte el — annélkül, hogy felelne a csalira, egyszerre csak nagy zúgással ott terem a kakas; azért a vadásznak már az első csali-hangadásakor tökéletesen lövésre kész helyzetben kell várakoznia, mert a kakas azonnal jöhet, sőt megesik az is, hogy a nagyon felizgult kakas a hívó vadász fejére, vállára, puskacsövére száll. Általában ha a közelben, azaz néhány száz lépés kerületben kakas van, az bizonyosan előjön már az első vagy második sípszóra s hangos robajjal leereszkedik valamely közeli fára. Röpkülve különösen akkor szokott közelíteni a kakas, ha harmattól vagy esőtől csatakos a talaj; később, időlahyultával, midőn a nedvesség felszáradt, futva közeledik. Ekkor azonban igen nagy óvatosságot és elővigyázatot fejt ki; miért is szinte kövémerévülten kell a vadásznak megvonulni helyén, mert a legcsekélyebb mozdulattal elriaszthatja a szemes madarat. Általában a helyi viszonyok és egyéb körülmé-

Egy vizsla ifjusága.

Irta: *Bodon József.*

— »A Természet« eredeti tárczája. —

Nagyon szeretem a vizslát, ezt a legkedvesebb kísérőmet és vadásztársamat. Szeretem őket nevelgetni, tanítgatni is, mert minden siker, minden lépcsőfoka az előhaladásnak élvezetet szerez.

Az értelmiségnek olyan magas fokán nem áll egyetlen más állatfaj sem.

Nevelésük lényegében ugyanaz, a mi a gyermeké. Meg lehet velők értetni mindent s a mit egyszer megtanultak, azt többé el nem felejtik.

Szellemi világuk természetesen korlátozottabb az emberénél, de ez a szűkebb körben mozgó szellemi világ telve van érdekes vonásokkal és hálás anyagot nyújt a megfigyelésre. Ragaszkodásuk az emberhez példaszzerű s ebben az odaadó, önfeláldozó vonzalomban árnyéka sincsen az önzésnek. A tapasztalt jót és rosszat mélyen beverik emlékezetükbe és az újabb benyomásoknak egész légiója sem képes onnan kitörölni. Jellemüknek egyik legszebb vonása a kötelességérzet.

Ha ezt felébresztette és megszilárdította bennök a nevelés, végig kíséri egész életükön és csakis a tudatlanság, vagy helytelen, durva bánásmód irthatja ki belőlük. Bizonyomra mondom, hogy kötelességérzet dolgában sokat tanulhatna tőlük az ember.

Nevelésük kétségtelenül türelmet kíván. De ebben a részben nincs különbség ember és vizsla között, bármilyen magasan hordozd is a fejedet halandótársam. Nem kell-e a te nevelésedhez türelem, a pólyától kezdve a szalonkabátig? Nem mesélt-e édes anyád eleget az ő álmatlan éjszakáiról, gondjairól és törődéseiről? Kérdezd meg csak tőle, nem porolta-e ki olykor a hátul gomboló nadrágot, mert ellenére tévél, vagy a szófogadásban talált gyöngécskének? Nem csentél-e almát, beföttet, nem torokkodtad-e meg az öreg tejfölt? Dicséret volt-e a jutalmad ezekért, vagy körmös? Nem kellett-e százszor, ezerszer megtiltani ezt vagy amazt, hogy ne tedd; nem kellett-e sarkalni, korholni, hogy tanulj? Pedig téged az isten saját képmására teremtett és habár gerinczes, emlős állat vagy is, még sem vagy vizsla.

Agyad veleje többet nyom a latban s tekervényei számosabbak. Ennek köszönheted, hogy két lábon végzed el földi pályafutásodat és négylábu állattársaidra a magasból tekintesz alá. Ne tedd. Eszes állat az veled együtt. Az agya gondolkodik,

nyekhez képest azzal már előre tisztában kell lenni a vadásznak, vajjon lábon, avagy szárnyon várhatja-e a vad közeledését, a mire egyébiránt utalnak a talajviszonyok is. Így, ha a talaj nagyon vízenyős, vagy az esőzések azt nedvesé tették: akkor mindig repülve, száraz talajnál ellenben a legtöbbször futva közeledik a kakas a vadász felé; e mellett azonban az is áll *rendes* talajviszonyok mellett, hogy reggelenként zajos repüléssel, délután futva érkezik lővés alá. A röptülve közeledőket, kivált sűrűs helyen, nem könnyű eltalálni, mert felette sebesen haladnak. Különben a császármadár repülése egyenes irányú és jóval suhogóbb a fogolyénál, mit az idéz elő, hogy szárnyai rövidek, kerekdedek lévén, azokat röptében sebesen kell mozgatnia s hogy szárnytollai nagyon kemények.

Azt a helyet, a melyről a hívás jött, a császármadár csalhatatlanul mindig eltalálja; azért az esetleges első egy-két sikertelen hívás elhangzása után nem kell mindjárt helyet változtatni.

Megtörténik néha, hogy a vadász háta mögött, vagy épen közvetlen közelében száll le valamely alacsonyabb fára a kakas, úgy, hogy lehetetlen lővésre kapni, mert a legcsekélyebb mozdulásnál neszt fog és elrepül. Általában a császármadár, mint már többször említők, nagyon körültekintő óvatosságú s az öreg kakas összel még a legügyesebben utánzott hívásra is nagy elővigyázattal közeledik, kivált a már egyszer rászédett, rossz tapasztalattal bíró egyén. Ez rendszerint »fölgalyazva«, nyakát előrenyújtva, fejbőbitáját fölberzenti s feszült figyelemmel körültekintve, első neszre sietve elszáll s az nap hívó síppal rá nem szedhetni többé. Tisztátalan hang által is könnyen elriasztható a már a közelbe csalt kakas, azért mindig a legnagyobb figyelem- és óvatossággal kell a hívó sípot kezelni. Ha a kakas felel ugyan, de azért tartózkodó, meg kell kísérteni őt rászédni az által, hogy sípolás közben némi oldalmozdulatokat teszünk, vagy lapos tenyerünket tartjuk a síp elé, mi azon tévedésbe ejti a kakast, hogy ellenfele helyét változtatja s így ő is

könnyebben szánja rá magát a helyváltoztatásra, illetve közeledésre; ha ez nem sikerül, tényleg helyet kell változtatni; ha azonban e közben a kakast elriasztanók, ne essünk kétségbe, mert ha azon helytől, a hol előbb felriasztottuk, kissé távolabb újra hívjuk: a kakas ismét jönni fog, ha csak nem valami nagyon kitanult vén kujonnal van dolgunk.

(Folytatása lapunk XII. számában.)

Az osztrigáról.

Ilyenkor télen Budapest előkelőbb vendéglőinek étlapjain ott találjuk az osztrigát is. A ritkábban élvezett csemegék közé tartozik, melyet a közönség zöme nem is tekint enivalónak, — hogy miért? azt nem tudom, de nem hiszem, hogy azért, mert nem terem nálunk; hiszen egyrészt megteremne a mi tengerünkben is és másrészt sok mindenféle idegenséget szívesen fogadtunk már el a magunkénak. Valószínűleg azért nem eszszük, mert nem igen kerül belőle elég mennyiségben hozzánk; amennyi terem, azt megeszik ott, ahol terem: sőt alig tudnak belőle eleget termelni.

A polgárember nem is ismeri minálunk, vagy legfeljebb csak a nevével és csak azt tudja róla, hogy a gazdagok és a nagyurak eszik. Milyen különös, finom és drága csemege lehet az osztriga! gondolja magában a legtöbb ember — pedig dehogy: közönséges, elég tápláló és szegény embernek is való, olcsó étel ott, ahol nagyban tenyésztik.

Tenyésztik!? Igenis, nagy gondossággal tenyésztik, hogy ezáltal minél bővebb legyen a termése és a szegény népnek is legyen eledele. Tenyésztik, dacára annak, hogy szabadon élő tengeri állat. Nagyban, ezrével, milliószám-ban tenyésztik; mert másutt, mindenütt, igyekeznek az emberek kimeríteni a tenger bőségét — csak mi, talán mert úgyis kicsiny a mi tengerünk, ezt a kicsit se használjuk ki; inkább csak panaszkodunk és szidjuk a nimetet.

Avagy az Adriánkban nem tenyészne-e az osztriga?

a szíve érez épúgy, mint a tiéd. Inkább tanulj tőle hűséget, háládatosságot és kötelességérzetet.

És ne hidd ember, hogy te könnyebben tettél szert a tudományodra, mint ő a magáéra. Kérdezd meg csak tanáraidat, mennyi vesződséggel verték koponyádba a der die das-t, az algebrát, meg a többit. Sok részét nem is sikerült beleverni, pedig életerednek egyharmad részén átfaragcsáltad az iskola padját.

A telivér vizsla úrfi vagy kisasszony tanítása nagyobb nehézséggel nem jár, még a magamfajta műkedvelő kutya-profeszornak sem. (Vagy talán csak kutya-köszörűs.) Okos személyek ezek a kékvértű kutya-arisztokraták. Akad közöttük természetesen kevésbé okos is.

Az ilyennél aztán egy kissé több a bajlakodás. De minden fáradságát elfelejti az ember, mihelyt eljutott az akadémiai tanfolyam záró vizsgájához. Vesződségünk emléke elmosódik s helyet ad a benső megelégedés kellemes érzésének. Ime, van egy pompás állatunk, aki okos szemeit ránk emeli, ha szólítjuk; a ki meg van ugyan áldva a természet adományaival, de tudásának jelentékeny részét mégis nekünk köszöni. A saját munkánk érett gyümölcse az.

És ha visszagondolunk a kezdetre, örömrünk annál nagyobb. Egy vásott, örökké rendetlenkedő csöpp ficzko szaladozott az udvaron. Alkalmatlanságára volt minden élőlénynek és nem győztél utána takaríttatni. Most pedig egy komoly, nyugodt és szép ifju állat fekszik a lábaidnál, a ki azt teszi, a mit óhajtasz. Lopott szalonát, vaját, kiflit; most akár óraszámra elhasal az

étele előtt, hozzá nem nyúlna a világért, amíg engedelmet nem kap reá. Megcsaholt minden idegent; most csendes méltósággal lépked a belépő felé és elfogadja kézsímitását.

A telivér vizsla értelmes, szép munkája akkor is gyönyörködtet, mikor nincsen vállamon a hű fegyver, csak sétapálczával bolyongunk a szabadban. Mozdulatainak elegáns könnyedsége, izmos, de azért finom alakja, megtorpanása a szimatnál, plasztikailag szép megdermedése a vad előtt: mindmegannyi élvezetes látvány nekem.

Milyen kedvesek ezek a séták a favaszi napok délutánjain, a hosszú téli pihenés után.

A természet ébredezni kezd, egy-egy bátortalan lépést tesz az új élet felé, mint a lábadozó beteg. Szokatlan illatot hajt felénk a légáramlat, a föld párázatát, legelső igaz jelenőségét a tavasz közeledésének. Szinte látjuk, a mint földanyánk dermedt tagjait nyújtóztatja s barna kebele mintha emelkednék a lélekzetvételeért. A nap bágyadt sugarai felszívják a finom párákat, hogy szürkés felhőfoltokká verődjenek össze. Koronként madárpittyenés hangzik a folyócska égerfái felől. Nem tudom kivenni, melyik kis szárnyasnak adja a félénk hangot, mert az ár partján végig húzódó nádas meg-megzizzen.

— Eredj kutyuskám, szaladd ki magad.

Nem kell másodsor mondani. Vidám örömmel pattan ki lábam mellől s neki nyúlva szeli előttem a mezőt. Szép fejhordozásán, minden mozdulatán meglátszik, mennyire jól esik neki a galopp a téli hosszú heverés után. Kószálunk össze-vissza

Bizonyára elszaporodna itt is, miként másutt; de hiszen még a kezdő kísérletet se tettük meg vele.

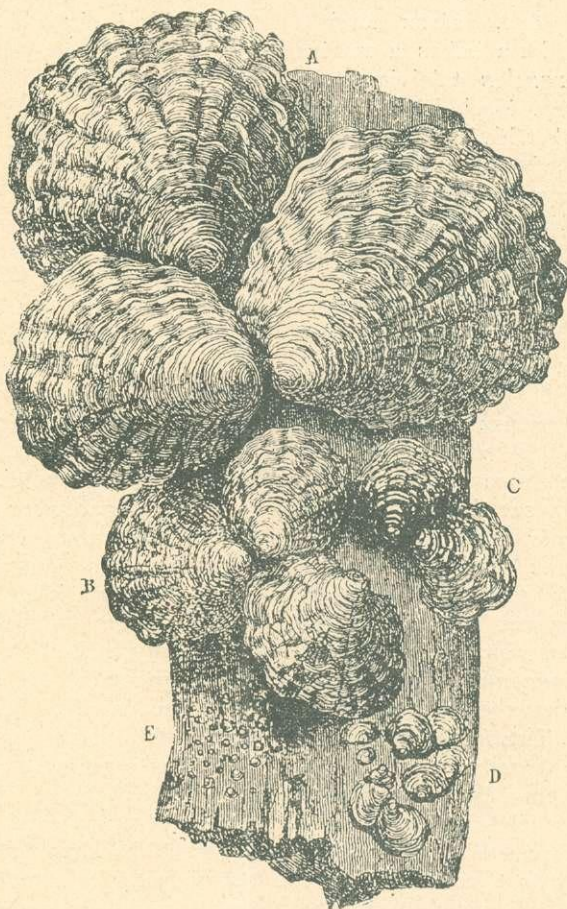
Honnét tudhatom hát, hogy a mi tengerünkben is tenyészne, ha még meg sem kísérlettük, vajjon megél-e itt?

Amily közeljártó ez a kérdés, ép oly egyszerű a felelet is. Azelőtt az Adria osztrák partjain sem volt osztriga s most ugyanott milliókban szedik ki a sötét habokból. Ott sikerült a kísérlet, minálunk miért nem sikerülne? A buccari-i öböl, például, épen ehhez való; mert ott tenyészik legjobban az osztriga, ahol kevés édes víz is keveredik a sósvízbe; ahol sziklás, iszap nélkül való a part, ahol az áradó és visszavonuló tenger színe nem váltakozik nagyon.

Az olasz kormány 1855-ben Coste francia természetvizsgálót bízta meg azzal, hogy rendezzen be az olasz partokon még néhány újabb osztriga-telepet, daczára annak, hogy nem csak az olaszok, de már a régi rómaiak is elég bőven arattak a tenger eme kincseiből. De hát a tenger kifogyhatatlan és mindig még többet lehet belőle kimeríteni. Coste a Lago di Fusaro-ban követett mód szerint kísérlette meg a mesterséges telepek létesítését. Ez okból megfelelő helyen osztrigákat, még pedig más vidékekről hozott

ikrás kagylókat hányt a tengerbe több ezer számban és azután rözsefával takarta be a tengerfenék közvetlen környékét. Már az első hat hónap múlva minden rözse-seprőn átlag 20.000 darab fiatal osztrigát találtak odatapadva a galyakhoz; egyik a másik hátán volt úgyszólván, alig fértek egymástól, annyian voltak.

Igaz is, hogy rendkívüli az osztriga szaporasága. Annyi az ivarérett kagylóban az ikra, hogy még megközelítéssel sem lehet megbecsülni a peték számát. Az öreg *Leuwenhoëck*, aki mint természetvizsgáló már a múlt században fáradozott Hollandia osztriga-tenyésztése érdekében, azt állította, hogy egy kagylóban 10 millió pete van. Ujabbban ugyan tetemesen, még pedig a valóra redukálták e számot. *Baster* vizsgálatai szerint 100.000 petét produkál egy anyaállat évenként. Ez is elég tekintélyes szám és kellőképen megmagyarázhatja nekünk e faj nagy szaporaságát. Arachon-ban, Franciaország egyik szintén mesterségesen létesített osztriga-telepén, a kezdő 8 évben közel 16 millió osztrigát, a rákövetkező három évben pedig 35 milliót merítették ki. Azóta, ezen okulva, mindenfelé rendeztek be a francia partokon osztrigatelepeket és ime, — már 15 év előtt 7000 ilyen

Különl. öző korú osztrigák. (Fél természetes nagyság.) A 1 éves, B 1/2 éves, C 1/4 éves, D 1-2 hónapos, E 14 napos.

a fakó avaron. A gazosabb helyeken galoppja megcsendesedik, gondosan kikutat minden gyanusabb helyet, mint komoly munka idején. Olykor füttyentek neki, hogy nem felejtett-e? Visszatekint s várja parancsot. Nem szólok semmit, ő pedig nagy kedvel keresgél tovább. Egyszer a sebes galoppban megtorpan, csaknem a farára rogy, óvatos húzás után megdermedve áll. Mikor felmegyek hozzá, okos szemével egy röpké pillantást vet rám s a következő perczen csattogó szárnyakkal röbben ki a fűzes szélből a páros fogoly. A falka már párokba szakadozott.

Alkonyat táján csendesen ballagunk hazafelé.

Igy folyik ez délutánoként, ha az idő megengedi. Az egyik kirándulásnál sikongató bibicz kap szárnyra a tocsogó széléről; majd seregély-csapat surran keresztül a fűzes felett. Itt lesz nemes vándorunk: a hosszúcsőrű rövidesen, hogy a legkedvesebb élvezetet nyújtsa néhány hétig.

Nem jut eszembe, ki írta az erdei szalonkáról, hogy ezt a felséges madarat nem volna szabad másként vadászni, csak vizslával. Föltétlenül aláírom. Az esteli les, kétségtelen szépségei mellett, nem ér fel vele, sőt meg sem közelíti. Kellemes oldalát inkább az ébredező természet képezi. Hajtó vadászatáról nem is szólok. Ez nekem valami különösebb élvezetet sohasem nyújtott. A paraszt suhanczok által felvert gyönyörű madarat ledurrantani végtére is nem valami nagy mesterség.

Legméltóbb, legszebb vadászata esik vizslával. Már legelőbb nekem. Bevesszük magunkat a vágásba kettecskén és csen-

desen megjárjuk a domboldalakat, a mérsékeltén vizenyős laposokat. Gyakorlott ebünk röviden, fegyver alatt keres. Tág orlyukait mozgékonyan hordja a levegőben, vad el nem maradhat, a hol ő jár. Nem is marad. Ott áll a nemes vizsla szép alakja a nemes szárnyas előtt. Orra czimpája remeg a felséges illattól. De a sűrűség nagy, alkalmas helyet kell keresnünk a lövéshez. Meg van ez is. Nehány pillanat múlva örömmel akasztjuk tarisznyánkra pompás zsákmányunkat.

Megtörténik, hogy elhibázzuk, vagy lövés nélkül kell elvesztenünk a szalonkát a sűrűség és egyéb okok miatt. De lássuk az irányt, a merre repült. Egy kis fordulóval elejébe kerülünk és megtaláljuk újra. Akárhányszor megesett velem, hogy csak harmadszori felvezetéskor jutottam lövéshez, de azért a »kroton« szép hordozója aggatékra került.

Ha szórványosan mutatkozik is a szalonka, az eredmény alig marad el. És a hányat találunk, annyi az esély, annyi a változatosság, újabb meg újabb gyönyöreivel.

Hogy erdei szalonkára jó vizsla kell, az bizonyos. Szép vándormadarunk a legnagyobb sűrűségeket kedveli, csak elvétve található olykor az erdő ritkásabb részein. Mesebeszéd, hogy az angol telivér vizsla nem volna erre alkalmas. Az én derék *Roffommal*, a hírneves *Syke* egyik unokájával, tizenegy évben keresztül vadászgattam erdei szalonkára. És a mit okszerűen kívánni lehet egy nemes vizslától, ő benne mindaz meg volt.

Csak érteni kell a vezetéséhez. Ha ez meg van, erdei szalonkára sincs jobb vizsla a telivér pointernél. Szaglási képes-

telep működött és azóta is évről-évre emelkedett még az eredmény. Sőt, Quartier d'Auroy-ban külön ivadéknevelő-telep is van már, amelynek egyéb feladata sincs, mint az újonnan keletkező osztrigatelepeknek az ikrát és az apró ivadékot szállítani a kezdet megkezdéséhez.

Németországban, Spanyol- és Franciaországban, de Angliában is mindenütt, bárhol kezdik, sikerrel folytatják az osztrigatenyésztést. Hát a mi Adriánkban miért nem sikerülne? Az ehhez szükséges természeti feltételek megvannak itt is, mint másutt és ami, ha hiányoznék, azt könnyen lehetne pótolni.

Az osztriga különben igénytelen és nem oly kényes állat, mint sok más lakótársa a tengerben. Leginkább csak az határoz az ő életében, illetőleg elszaporodásában, hogy a talaj iszapos, homokos-e, vagy sem? meg hogy a hőmérséklet igen érzékenyen alá nem száll-e? Oly helyen pedig, ahol csekély édesvíz is ömlik a sós vízbe, ott tapasztalás szerint kitűnően tenyészik. Azonban gondoskodni kell ily telepeken arról, hogy a fiatal és még csak épen leülepedett ivadékot az iszap el ne borítsa. Épen ezért, hogy egyrészt az ikrából kirajzott, mondhatjuk csak mikroszkóppal látható apró ivadéknak letelepedéséhez alkalmas helyeket biztosítsunk; de másrészt, hogy azokat az úszkáló apróságokat egy helyhez, egy szűkebb területhez kössük; no meg, hogy a végén, ha már megnöttek a kagylók, azokat könnyen ki is emelhesük a tengerből: azért szokás rözsefákat, póznákat, deszkákat stb. a tenger színe alá süllyeszteni, amelyekre az embrió csigák ezrenként ráülnek. Megszámíthatatlan mennyiségben teremnek azután ott, ahol ily módon a létezés feltételeit megkönnyítjük, mert bőségben növeli a tenger az ő csodás teremtményeit.

A vízben rajzó még apróbb szervezetek, az infuzóriumok s a parányi algák milliói táplálékul vannak ott és csakhamar megnönek ezek révén a kagylók. Már a fél éves osztriga akkora, mint az ezüstkorona. Kissé ovális

a héja, egyenetlen felületű és asszimmetrikus, amennyiben alsó fele laposabb, felső teknője pedig domborúbb.

Bőven hordják a szárazföld hegységeiből szakadó folyók a tenger vizébe a meszet és egyéb sókat, amiből mindmegannyi csigának a házaikra és a temérdek kagylóknak teknőikre telik a meszes anyag; csakhamar elérheti tehát az osztriga is, bármennyi legyen együtt, azt a nagyságot, amely az embert a szüretelésre feljogosítja már.

Kiemelik ilyenkor a póznákat, vagy a zsinórokon lógó rözsesepőket a rajtalevő osztrigákkal együtt, vagy pedig hálókra akasztott éles szerszámokkal megkotorják a tengerfeneket és így szedik ki a kincset érő sokaságot.

Nagy részét ezeknek elfogyasztja ott a tengerparti nép; de nem kevesebb az sem, amit elszállítanak a szárazföld belsejébe, különösen a nagy városok konyháiba. De sőt, hogy ezen a réven minél jövedelmezőbbé tegyék még az osztriga-telepeket, külön e célra való tengeri medencékben hizlalják, színezik és szoktatják a szállításhoz való kagylókat. Többnyire már a fél éves osztrigákat kiemelik a tengerből és rözsestől-mindenestől átviszik azokat más nyugodalmasabb vízbe, öblökbe, ahol a táplálkozási viszonyok talán kedvezőbbek; mert tényleg ettől gyorsabban megnagyobbodnak, gyorsabban nőnek és állítólag izletesebbek is lesznek.

Minthogy különösen a gyengéden zöldszínűeket inkább kedvelik Európa nagy piaczaín, azért sokhelyütt valami titokban tartott methodussal szint is adnak e puha húsú állatoknak.

Végül pedig, hogy a messzemenő szállítások alatt meg ne romoljanak, hozzászoktatják e kagylókat még ahhoz is, hogy héjaikat zárva tartsák. Ezáltal 20—24 óráig életben tarthatók még akkor is, ha már a kosarakban minden irányban széthordja őket a posta. Csak Fiuméből nem viszik semerre sem — oda Triesztből hozzák!

Schleiden becslése szerint husz évvel azelőtt 3000 millió osztrigát fogyasztottak el évenként Nyugat-Európa

sége kitűnő. Értelmisége igen magas, nevelése tehát nem nehéz, csupán rendkívüli vérmérsékletének csillapításához kell egy kis türelem. Olykor sok türelem. Ha ezen átestünk, minden tekintetben páratlan vadásztársunk a *pointer*. Jó idő, rossz idő, neki egyre megy; egyenlő buzgalommal végzi kötelességét. Kiváló orra pedig nem hagyja cserben a legnehezebb körülmények között sem. *Roff* megértett és megtanult mindent, a mire szüksége van az apró vad vadászatánál. Az erdőn röviden keresett és lassabban, mint a szabad mezőn. Kézben volt mindég; szem elől egymást soha el nem veszítettük. Ő még jobban vigyázott én rám, mint én ő reá. S a mint egyszer rendben voltunk, a munkájába beleavatkoznom többé nem kellett. Nem is tettem.

De míg idáig jutunk, bizony sok apró-cseprő bajocskákon kell átesnünk az urfival vagy a kisasszonynyal.

Ha szobában neveli az ember, alkalmatlanabb portéka nincs a világon vizslakölyöknél. A mely napon csak egy tucatszor botlasz meg benne, az még a jóra valóbb napok közé tartozik. Tíz látogatód közül kilencznek a lábára tapos és hogy végig-hosszig szimatolgatja valamennyit, az bizonyos. Ha kitudszkolod a szobából, a legközelebbi ajtónyitásnál megint besurran. A vadászember az ilyen apró kellemetességeit csak elnézi, de a ki nem híve Diannának, annak az arcán észreveszed az elfojtott boszúságot, miként a nadrágját, vagy a kabátját tisztogatja a kis haszontalan után.

Némelyik a kárpitos-mesterséghez érez hajlandóságot és a kanapédat szedi szét egy óvatlan pillanatban. Másiknak a

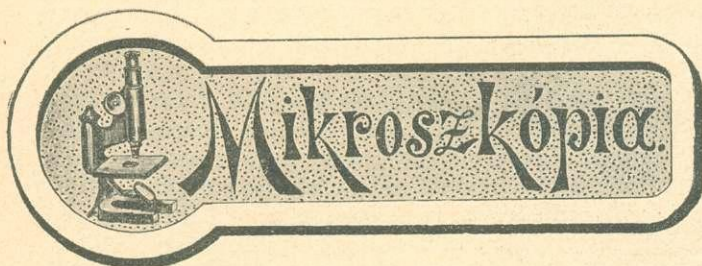
selyemkendőkre vásik a foga s roppant gyönyörűséggel hasogatja szét, ha egyet megkaparíthat. Kiváló csemegéjőkhöz tartozik a keztyű, lábtörlő és mosogató rongy. Rágicsáló hajlamukat hiába terelgeted más irányba egy-egy puha fadarabbal. Visszatér az a keztyűhöz és más egyebekhez.

Most tanítgatók egy telivér úrfit a jó erkölcsűkre és a kutyatudományokra. Ez a jelöltje a jövő reménységének. *Pajtás* nevet nyert a keresztségben. Ha a spiritistáknak igazuk van, akkor a *Pajtás* lelke egy szenvedélyes régiségbúvárból szoronghatott valaha. Nekünk sejtelmünk sincs róla, hogy a ház tájékán olyan holmik is vannak, a miket ő játszogatva előhord. Hogy izom- és csontalkotmánya jól kifejlődjék, sok mozgást engedek neki a tágas, zárt udvaron. Ő aztán a játékra, futkározásra szánt időt régiségek gyűjtögetésére fordítja. Ezeket szépen összehordja az előszobába s mikor kilépek, büszkén felemelt fővel áll mellette, mintha mondaná: »Ugy-e szép gyűjtemény!« Van abban minden elgondolható tárgy, az üvegkancsó letört fülétől kezdve a papucsmaradványig.

A kíváncsiság rendkívüli módon ki van fejlődve benne, épen mint az embernek nevezett állatban, míg gyerekeknek hívják. Mindent látni és tudni akar. Még picziny volt, mikor egyszer valami vörös folyadékkal borítva szalad előmbe az udvaron. Csorgott a lé minden porcikájáról. Mi a manó lehetette ezt a kis pimaszt. Ni-ni, hiszen az málnalé. Persze, hogy az. Egy tál málnaszörpöt borított magára. Szerencsére a csukor még nem volt benne.

és Észak-Amerika szárazföldjén és — habár most már nem is fizetnek a különösen ízletes hízlaltakért oly mesés árakat, mint hajdan a római gurmánok idejében*), sőt ellenkezőleg, tápláló értékükhöz képest igen olcsók, — mégis ez tetemes jövedelmet biztosít a tengerparti népeknek.

Dr. Lendl Adolf.

A vérről.

A legmeglepőbb és legérdekesebb mikroszkópi látványok egyike egy cseppecske vér. Ezen bámulatos folyadékról, mely mindazon anyagokat tartalmazza, melyek testünk felépítéséhez és épségben tartásához szükségesek, valamint azokat is, melyek mint hasznavehetetlenek, sőt károsak, testünkben kiküszöbölendők, rendesen csak annyit tudunk, hogy vörös színű folyadék s hogy az élethez szükséges. Ha meg akarjuk vizsgálni, hogy tulajdonképpen milyen a vér, a következő módon fogunk hozzá:

Gondosan megtisztított aczeltűvel szúrjuk meg egyik újjunkat egy kicsit úgy, hogy ebből apró, körülbelül gombostűfej nagyságú vércseppecske jöjjön ki, melyet nyomban jól megtörült tárgylemezre fenne, a fedőlemezzel letakarunk, azután mikroszkópunk asztalkájára helyezve, legalább is 250-szeres

*) *Lucilius* szerint a régi Rómában 100.000 szesztertiát (= 7000 frtot) is megfizettek egy-egy különösen sikerült osztrigáért. (?)

Ezzel kezdte meg csínytevéseinek hosszú sorozatát. Kiismerve jellemvonásait, játékos bohó természetét, házám népének a legnagyobb óvatosságot ajánlottam. Másnap egy pár téli harisnyát találtak fej nélkül, később egy másik pár téli harisnyát szár nélkül. Bizonyosan a szimétria kedvéért cselekedte, gondolván, hogy ha a megmaradt harisnyaszárát hozzávarrják a megmaradt fejhez, egy pár harisnya lesz abból Bécsben is. Így a vesztesség csak egy pár.

Többször látta, hogy a köpönyegem alja sáros, mikor valami útról haza jövök. Logikai gondolatmenete ekkor így alakulhatott: »Ez a sár bizonyosan onnan van, mert a köpönyeg túlságosan hosszú; én bizony lerágok belőle egy darabkát.« És ekként cselekedett.

Egy néhai vaddisznó kopott bőrén szokott fektüdni, mikor bent van a szobámban. Ennek füleit olyan csinosan és zajtalanul megcsemegézte, hogy alig vettem észre. Ugy vélekedhetett, hogy minek már ennek a fül, nem veszi semmi hasznát. Van, azaz csak volt egy kitömött rókám. Hús-huszonkét évvel ezelőtt gyomrozhatta az utolsó tapsifülest a Mátrában. Bundája erősen megvedlett, a moly is turkálhatott benne. Az én jövendőbeli vadásztársam, reménységem kezdettől fogva, nagyon érdeklődött a róka iránt. Valahányszor bejött a szobámba, mindig ott állott meg először. Nézegette jobbról-balról és végighosszág szimatolgatta. Én dolgozgatok az íróasztalomnál s egyszer megkoppan valami a lábamnál. *Pajtás* hozta el a rókát.

Amint letette, kíváncsian nézett reám, mintha kérdezn

nagyítással vizsgáljuk. Csodálatos, hihetetlennek látszó látvány tárul szemünk elé! Az egynemű vörös folyadék helyett, milyennek a vért eddig ösmertük, szintelen folyadékot — a *vérlasmát* fogjuk látni, melyben számtalan apró, halavány vörössárga színű, korongalakú testecske úszik. Akinek először van alkalma ezen *vörös vértestecskéket* vagy *véresejteket* láthatni, bizonyára épen úgy lesz meglepetve, mint *Swammerdam* volt, aki azokat 1658-ban a béka véreben, avagy mint *Leeuwenhoek*, ki azokat 1673-ban az ember véreben fedezte fel.

Ha pontosan, esetleg erősebb nagyítással figyeljük meg a vörös vértestecskéket, úgy azt fogjuk látni, hogy az apró korongok közéjükben vékonyabbak mint szélükön, vagyis hogy kettős homorúak; innen van az, hogy az élén álló vértestecset piskóta alaknak látjuk. Különös sajátáguk az emberi vértestecseknek, hogy a kibocsátott vérben lapjukkal egymásmellé szeretnek sorakozni, vagyis úgy, mint az ércpénzek a tekercsben, ami a mikroszkóp alatt különösen akkor látható szépen, ha a fedőlemezt nem nyomtuk nagyon erősen a tárgylemezhez. Mint már említettük, a vértestecsek színe halavány vörössárga. Hogy a vért szabad szemmel nézve mégis sötét vörösnek látjuk, azt csakis ezen testecsek óriási számának tulajdoníthatjuk, épen úgy mint pl. egyetlen ablaküveget szintelennek, átlátszónak látjuk, míg 10-et, 20-at egymásra téve, ezeket zöldnek és alig átlátszónak fogjuk találni. Tudományos vizsgálódásokból tudjuk, hogy *férfinél* egy *köbmilliméter* (mm³) vérben, vagyis olyan kis koczkában, melynek mindegyik oldala egy milliméter, *5 milliónál több* vörös vértestecs létezik, *nőnél* ellenben ugyanazon térfogatban fél millióval kevesebb, vagyis *4 1/2 millió*. *Vierordt* szerint tökéletesen kifejezett, erős férfi véreben összesen *25 billió* vértestecske kering. A vértestecskék ezen megfoghatatlan nagy mennyiségére nézve *Hyrtl* híres anatomus kedélyesen azt jegyzi meg, hogy aki nem hiszi, számlálja meg őket! Az ember egyetlen egy vörös vértestecskének átmérője *hétézredrész* ($\frac{1}{1000}$) milliméter, vagyis oly kicsi, hogy belőlük 143-at lehetne egy milliméternyi vonalkára pontosan egymás mellé rakni. Vastagságuk pedig körülbelül négyszer kisebb. Különböző állatok vérét vizsgálva, azt fogjuk találni, hogy az *emlősállatok* vörös vértestecsei mind hasonló

akarná: »Mondd meg nekem uram, mi ez. Engem nagyon érdekel s ha meg nem mondod, baj lesz.«

Kielégítettem a kíváncsiságát, de magyarázatom alkalmasint hiányos volt; a következmények legalább erre mutattak.

Az utóbbi időben már teljes megnyugvással hagytam magára a szobában. Átesett az elemi tanulmányokon, hadd szokja meg az egyedülletet is.

Egy napon jövök haza estefelé az irodámból s a mint benyitok a szobámba, megbotlom valamibe. Motoszkálni kezdek, hát olyan drótféle akad a kezembe. Mi az ég csudája lehet ez? Egy szál gyufavilágánál aztán előmbe tárul az egész csatatér. A padlót kenderkőcz bojtja. Itt egy üveg szem, amott egy rókaláb és fül. Alaposabban szétszedni nem lehetett volna. Az akadémiai tanfolyamon készülő úrfi sunyítva pislogott rám az íróasztal alól. Tekintetében volt egy kicsike megilletődés, de leginkább ez a kérdés fejeződött ki benne: »Nos uram, hogy leszünk?« Ha naponként feljegyeznők a tiltó szavak számát: »pfúj, nem szabad« aztán a nevelés befejezésével összeadnánk és ha ezek a szavak forintokká változnának, ki lehetne fizetni belőle a monarchia államadósságát. De csak némelyeknél, mert ez a szám a jelölt egyénisége szerint változik.

Roffnal például meglehetősen kis numerust mutatna az összeadás. Nagyon szelid természetű, komoly állat volt, telve jó indulattal és türelemmel. Hányszor gyönyörködött bennünket az a kedves jelenség, mikor együtt evett a picziny csibékkal. Egy alacsony szélű fadézsácskában kapott enni A pölyhös,

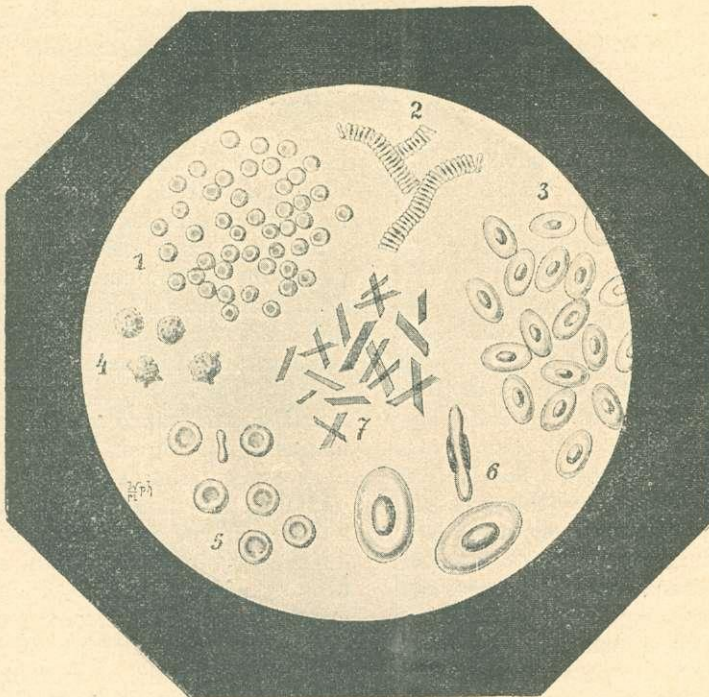
alakúak mint az emberéi, vagyis *korong-alakúak*, csak hogy nagyságuk eltérő. Kivételt csakis a *tevefélék* (Egy- és kétpúpú teve, láma, alpakka stb) képeznek, melyeknek vértestecsei hosszukás elliptikusak. Ellenben a *madarak*, *hüllők*, *kétéltűek* és *halak* vörös vértestecsei mind *hosszukás elliptikusak* és közéjükben *magot* tartalmaznak. Ami a vörös vértestecsek nagyságát illeti, mondhatjuk, hogy legkisebbek az emlős-állatoké, legnagyobbak pedig a kétéltűeké. Így pl. az *elefánt* vörös vértestecsei $\frac{9}{1000}$, a *kutyáé* $\frac{7}{1000}$, a *macskáé* $\frac{6}{1000}$, a *juhé* $\frac{5}{1000}$, a *kecskéé* $\frac{4}{1000}$, a pézsmáállaté $\frac{3}{1000}$ -rész milliméter. A hosszukás elliptikus vértestecsekre nézve álljanak itt a következő példák, megjegyezvén, hogy az első szám a hosszúsági átmérőt, a második pedig a szélességi átmérőt jelenti: galamb $\frac{15}{1000}$ — $\frac{6}{1000}$, ponty $\frac{14}{1000}$ — $\frac{10}{1000}$, kecskebéka $\frac{22}{1000}$ — $\frac{15}{1000}$, tarajos göte (Triton) $\frac{29}{1000}$ — $\frac{19}{1000}$, barlangi göte (Proteus anguineus) $\frac{28}{1000}$ — $\frac{35}{1000}$, sőt az *Amphiuma* nevű kétéltűnek vértestecsei még a Proteus vértestecseinél is még $\frac{1}{3}$ -al nagyobbak. Ezen utóbbi két állat vértestecsei már szabad szemmel is láthatók. Magától értetődik, hogy minél kisebbek a vértestecsek, annál több is található belőlük egy köbmilliméter (mm³) vérben. Így pl. a kecskének 9.720,000, a lámának 13.900,000, a pinyókének 3.600,000, a gyilk-

nak 1.420,000, a kecskebékának 404,000, a Proteusnak 36,000 vörös vértestecse van egy köbmilliméter vérében.

* * *

Az ember és az állatok véréit így vizsgálva, a vörös vértestecsek óriási mennyisége között olykor más kinézésű testecskékre is fogunk akadni, melyek hol kisebbek, hol nagyobbak a vörös vértestecseknél; alakjuk gömbölyű, felületük nem síma, hanem szemcsés, színük szürkés fehér; ezek az úgynevezett *fehérvértestecsek*. Számuk nagyon ingadozó; általában mondható, hogy körülbelül 360 vörös vértestecse esik egy fehér vértestecs. Étkelés után, vérvesztés után, a vérszegényeknél, gyermekágyas nőknél és más esetekben számuk szaporodik, ellenben éhezéskor vagy rossz táplálkozásnál számuk tetemesen apad. Pontos vizsgálódásnál észrevehetjük, hogy ezen fehér vértestecsek alakjukat képesek változtatni, amennyiben apró nyúlványokat bocsáthatnak ki és ezeket megint vissza húzhatják (amóboid mozgás). — A *gerincztele*n állatoknak mindig

csak fehér vértestecsei vannak; ha a vér színes, úgy a vérplasma az, mely a vér színét adja, nem pedig a vértestecsek, mint a gerinczeseknél. Így pl. a *földi giliszta*

1. Emberi vér. — 2. Emberi vértestecsek pénzkeres alakban. — 3. Béka vér — 4. Fehér vértestecsek. — Mind a négy 250-szeres nagyítással. — 5. Emberi vörös vértestecsek. — 6. A béka vértestecsei. Mind a kétféle 500-szoros nagyítással. — 7. Häminkristályok 250-szeres nagyítással.

csipogó apróságok felugráltak a dészra szélire és szorgalmasan csipegették az ételt. Némelykor helyet sem hagytak neki, olyan sűrűn elborították az edény szélit köröskörül. Ő pedig türelmemmel várakozott, míg egy kis helyet szoríthat magának. Tyúk anyó kétségbeesve lármázott, szaladgált az udvaron, féltve az apróságot. Minden tolla égnek állott nagy rémületében. És hitta őket szörnyű félelmek között; de a cseppségek nem hallgattak rá, laktároztak nyugodtan. Tudták, hogy az anyjok védő szárnyai alatt sem lehetnek nagyobb biztonságban, mint *Roff* mellett. De ha földhöz lapulva, sunyi pófával közelgetett a kis macska, ettől rögtön szétrebbentek. A cicza pedig egész bizalommal somfordált a tálhoz és nyalakodott. *Roff* hagyta; egyetlen tekintettel sem árulta el elégedetlenségét, hogy előbb egy csomó kis csibe, most az egerek jövődöbeli réme osztozik ebédjén. *Pajtás* úrfit más bordában szótték. Ő keme nem volna hajlandó az ilyen tréfákra. Csak a mult héten vettek ki egy macskát a kútból: a sanda gyanu rögtön *Pajtira* esett. És én kétszer se mondom, hogy a nagy régiséggyűjtőnek nincs része a szegény cicza szomorú sorsában.

Vizsla anyja nem szülhetett nagyobb imosztort ennél a hatalmas csontú ficzkónál. Telve van duzzadó életkedvvel, mint egy világfi és könnyelmű, mint egy bohém. Csak játszani, örökké játszani. Eleinte a tanulást, a gyakorlatokat is játéknak vette és a »dropp« szót szörnyen szerette volna kitérűlni a szótárból. Minden porczikáján meglátszott, mennyire gyűlöli. Hangoztatásánál lefeküdt ugyan, de utána kegyetlen nagyot ásított mindég.

Elismerem, hogy a droppnál sokkal kellemesebb szórakozást nyújt az úrfinak, mikor egy-egy rengeteg tót kalapot a lépcsőről elcsenhet és kényeskedő fejhordozással száguldozhat vele az udvaron. Ebben nagy kedve telik. És milyen furfanggal jut hozzá. A tót atyafi szentül meg van győződve róla, hogy ez a négy lábú suhancz vizet se tudna zavarni, olyan jámbor pófával ácsorog előtte, míg ő bocskorát simogatja, kiköthögi magát és kalapjának alkalmas helyet keres az ajtó előtt. Olykor le is hasal és sunyitva, félre billent fejjel pislog a kalapra. Addig a világért se mozdulna, míg a kegyetlenül zsiros jószág tulajdonosa be nem tette maga után az ajtót.

A nevelés aztán mindezeket a vásottságokat lehámozgatja róla apránként. És előttünk áll a szépen kifejlett, igen erős vadász-czimbor, hivatásának teljes tudatában. Selyemkendő, harisnya, tótkalap most már békében lehetnek tőle. Egy piszszentésünk elég, hogy azt tegye, a mit akarunk. Értelmes szemével kísérni mozdulatunkat, mikor a sok viszontagságon átment puskát leakasztjuk a fogasról. Nyifogva, türelmetlenül jár körül bennünket, míg felszedelőködünk. Minden idegszála remeg a mohó vágyakozástól: csak menjünk, menjünk a szabadba, hogy Isten szép világában, a természetben áldozunk közös szenvedélyünknek, a vadászatnak.

Gyerünk kutyuskám!

vére vörös, némely tengeri csigák vére sárgás, zölde vagy kékes stb. Az előadottakból látható, hogy egy csepp friss vérből, legalább nagyjából, meghatározhatjuk az állatot, melynek ereiben az keringett. Mert ha korongalakú, magnélküli vértestecseket találunk, úgy emlős állattól ered a vér, (kivéve a tevéféléket), ha ellenben elliptikusak és magtartalmúak, úgy madár, hüllő, kétélű vagy haltól származhatik az. Hogy ezek között megint milyen vérrel van dolgunk, erre nézve a vértestecsek nagysága ad felvilágosítást, mert mint már felemlítettük, legnagyobbak a kétélűek vértestecsei, utána következnek a hüllők, halak és végre a madarak vértestecsei. Ezen tényt különösen azért hangsúlyozzuk, mert törvényszéki vizsgálódásoknál olykor rendkívül fontos a vér minőségét meghatározni. Igaz, ha a vér már beszáradt, úgy a vértestecseket csak ritkább esetekben vizsgálhatjuk, mert ezek legnagyobb részét a beszáradás által tönkre mennek, de gondos felátatás által mégis sikerül olykor megaludt vérben is egyik-másik vértestecset ép állapotban találni.

Ennél még fontosabb azt meghatározni, hogy fehérneműn, ruhán, padlón, baltán vagy más gyilkoló eszközön stb. talált vöröses barna foltok vértől erednek-e vagy valami más festőanyagtól, mert a gyilkolással vádoltak rendes védekezése, hogy az ilyen foltok nem vértől származnak. Erre nézve a tudomány biztos és csalhatatlan módot ad kezünkbe, melylyel bármilyen tárgyon levő és bármily idő óta ott levő foltokról határozottan állíthatjuk, hogy vértől erednek-e azok vagy nem? Hogy erről meggyőződhesünk, tegyük meg a következő kísérletet. Valamely tetszés szerinti helyre (deszka, kendő, üveglap) csöpögtesünk egy kis vért s néhány napig hagyjuk állani, míg egészen beszáradt. Azután vakarjuk le onnét késsel s finom porrá összetörve, tegyük egy tárgylemez közepére s adjunk hozzá néhány csepp jégezetet (acidum aceticum glaciale), valamint egy gombostűfej nagyságú konyhasó morzsát. Most az egészet a fedőlemezzel letakarva melegítsük fel óvatosan spirítusz vagy gázláng (Bunsen-féle) fölött úgy, hogy a jégezet felforrjon. Az első felforrálás után bocsássunk még egy kis jégezetet a fedőlemez alá — annélkül, hogy ezt levennök s forraljuk fel újból. Kihülés után a mikroszkóp alatt 250-szeres nagyításon nézve apró, barna színű, oszlopos és ferdén lemezeszt végű kristályt fogunk találni annak jelétül, hogy a megvizsgált anyag vér volt. Keletkezésük azon alapszik, hogy a vörös vértestecsekben levő festőanyag az említett kezelésnél kristályokat alkotni képes. Nevük *hämín*-kristályok; *Teichmann* állította őket először elő 1853-ban. Nem hallgathatjuk el, hogy a vért még pontosabban felismerhetjük színképelemzés (spectralanalízis) által, minek részletezése azonban e rovat keretén kívül esik. Ha különböző állatok vértestecseiből állandó mikroszkópi preparatumokat akarunk készíteni, nem kell mást tennünk, mint a frissen kibocsátott vért ecsettel, lehetőleg vékony rétegben, tárgylemezre kenni s azután gyorsan szárítani, amit legcélszerűbben úgy érünk el, ha a fedőlemezt hevesen ide-oda mozgatjuk a levegőben, körülbelül úgy, ahogy a nedves írást szokás szárítani. Az ilyen készítmények egyszerűen ahogy vannak, fedőlemez nélkül teendők el.

Végre még figyelmeztetünk, hogy a vértestecsek vizsgálódásánál sohase használjunk a vér hígítására vizet, vagy más folyadékot, mert ezekben a vértestecsek változtatják alakjukat. Így pl. vízben felduzzadnak, gömbalakúak lesznek; konyhasóoldatban pedig összehúzódnak s csillagalakot vesznek fel stb.

K. R.

Az ügyes tornász.

Vagy 10 évvel előbb a Bodroghözön, egy terjedelmes tiszai felszigeten, mely a Tiszának kanyarodása által képződött, vadásztam. Ezen a felszigeten a víz éltető

közelsége és a tartalomdús talajnál fogva oly liget képződött, jóllehet már ősidőktől fogva, mely százados fái és sűrű bokrai által az amerikai őserdőket juttatta az ember eszébe, még ha nem is járt ezen távoli vidékeken, hanem azokról csak többé-kevésbé hiteles útleírások révén szerezhették magának képzeletet. Ezen terjedelmes és részben igen magas fákon akkor, mikor én ott jártam, — t. i. december és január hónapokban — gyakran voltak észlelhetők a *húros rigók* melyek a ligeten termő mindenféle bogyók kedvéért ott tartózkodtak, no meg néha egy-egy tapsifüles is akadt, aki a különféle bokrok aromatikussá, vékony hajtásait eszegette. Csak az volt a baj, hogy ha az említett húros madarak az embert észrevették, a legmagasabb fák legtetetejére ültek, ahol csak nehezen lehetett őket megtalálni, »prszl, prszl« hangjuk után fűrészelve; de még a lövés is nehéz volt, mert a sűrű bokrokon nem lehetett azokat lőtávolból észrevenni; a magas fákra menekülők ugyan jobban »kitartottak«, de nem könnyű volt a lövés ott sem, úgy hogy jól kellett azt megnézni, amelyet az ember »lehozni« akart, apró sréttel nem is boldogulva részint a magasságnál fogva, részint azért, mert a sok apró galy a lövés egy részét felfogta. Így tehát nyúlrséttel »dolgoztam«. És mondhatom, hogy így felette érdekes volt a kövér húros madarakat a magasból lepotyogni látni és ez azért volt mulatságos, mert a lövés után felrebbent csoport nem messzire szállott le ujonnan, de mindig a legmagasabb fák tetejére; itt azonban oly biztosságban érezték magokat, hogy egész bátran lehetett alájok kerülni és csak az volt a fődolog, hogy az ember pontosan céllozzon. Igen ám, csak hogy némely napon az történt, hogy egyetlenegy húrost sem lehetett látni, ami azon következtetésre jogosított, hogy azok tulajdonképpen átvonulásban kóborló csapatokat képeztek és valószínűleg messze északról származtak ide és hogy ezen ide-oda vándorlás lassú tempóban tartván, ezen tiszai ligeten további tartózkodásra érezték magokat indíttatva a bőven terített állomás bogyóbuffetje indokából. — Egy ily nap délutánján, amidőn hiába mustráltam a magas fák tetőgalyait húros után, kedvetlenül meggyőződtem, hogy ma a vendégek megint elmaradtak, vagy már tovább is vonultak; — ilyenkor aztán a nagy vigasztalás a kurtapipában helyreöklenti a meghíppant önérzetet; tehát vállra akasztottam a fegyvert, előhúztam a kurtapipát, a dohányzacskót, tűzszerszámot és elkezdtem tömni, elmélkedve azon, hogy minden öröm a világon csak mulandó. Elöttem vagy negyven lépésre egy ferdén, de jó magasra nőtt cserfa állott, a melynek koronájának első ágairól épen akkor, amikor a pipámat tömöm, egy test hirtelen lezuhan a hóba, villámsebességgel feltápáskodik és iramodik, nagy ugrásokat téve. Amikor meglepetésemből magamhoz jöttem, földre ejtven pipát, dohányzacskót és tűzszerszámot: előrántom a fegyvert, a kakast felhúzáván, azt arcomhoz rántom, czélok, elsütöm, — de *hibázva* — akkor int búcsut farkával — róka komám.

Ebben két tanulság vagon:

Először: Vadász, ha vadászaton vagy, — mindig tartsd lövésre készen puskádat! Másodsor: A róka nemcsak hogy szereti a többek közt a húrosmadár-pecsenyét, nemcsak jó tornász, azonban ügyes kombináló is, mert ha fenti esetnél a ferdén nőtt fáról annak módja szerint lelépeget, semmi a világon oly bizonyos, mint az, hogy akkor meglövöm; ez az én szilárd meggyőződése.

Steinwaller Ödön.

VADÁSZAT.

A vadászat lassankint zárlatához közeleg. A szülő vadászatoknak, illetve a

vizslászatnak már régen vége; csakis a társas hajszák járják még; pedig kár már a szegény nyúlnek békét nem hagyni, mert az ilyen gyöngye hó nélkül való téllel, mint az idejé is, sokkal korábban hódol a szerelmi élet ösztönzetének, mint normális téli időjárás mellett. Különben a hol az állomány megengedi, friss hóesésekkel kivált, még néhány igen szép vadászmulatságra adhatnak alkalmat. A fácán, tüzök még mindig puska elé való, valamint a sörtevad is a nemesebb vadászsport tárgyát képezheti még; az őzbakra azonban e hó 15-ével beáll a szilenczium. Vízi vadra ugyan puszkázhat, a kinek kedve tartja; de ilyenkor már alig szerez élvét a legszenvedélyesebb vadásznak is a be nem fagyott vizek körül való, többnyire meddő ólálkodás; vetések körül azonban (kivált időváltozások küszöbén) vadlúdra néha sikerrel lövöldözhetni. A ki szereti és teheti, csendes szép napokon az uhuzással próbálkozhatnak meg szép hóölyvekre, karvalyokra s más ragadozó madarakra, mert e hóban már a rablómadár-féle elég hevesen s tartósan csap a sárga szemű álomflkóra; csakhogy a hol kőszáli sas is jár, tanácsos a puskásnak is, meg a kipányvázott krampuszának is minél kevesebbet korrespondálni morfeusz lányha szellemeivel, mert a villámként átsuhanó sas-madár pillanat alatt lekapja az uhu fejét a helyéről; hiába azután a mérges kruczifix . . .

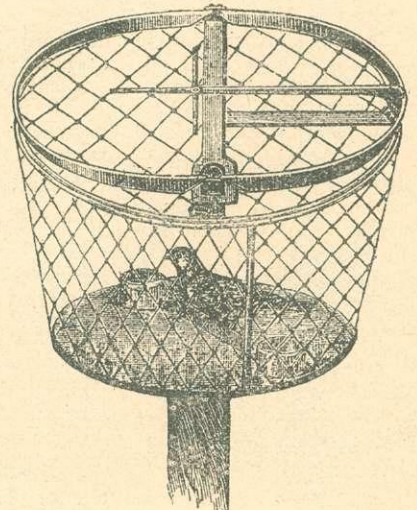
A ragadozók irtásáról.

A januári és februári zord időjárás szorgalmas, jó gondozás mellett sohase tehet akkora kárt apró vad-állományunkban, mint a milyet a ragadozó fajok ellenőrizhetetlen inváziói képesek okozni nyúlban, fogolyban, fácánban; mert ezek étvágya szinte kielégíthetetlen, mit csak hatványok, a legtöbbször kifejlődött vérszomjas indulat, az ölnivágyás kéjes érzete, mihez a szigorú napokkal még maró éhség is járul, mi vadságukra,

vakmerőségükre s ennél fogva kártékony, pusztító hajlamaikra csak hatványozólag hat s ha a vadgondozó minden rendelkezésére álló módon s eszközökkel, sokszor körmönfont furfanggal, tüzzel-vassal megsemmisítésükre nem törekszik, bizony, később alig helyrehozható vadpanamának nézhet elébe. Különösen veszedelmesek most a szárnyas ragadozók, kivált a hideg és zsákmányhiány által északról lehajtott téli vendégek: a gatyá-ölyvek, apró északi ölyvfajok, nem kevésbé a sólymok, karvalyok, héják s mindenek felett a kőszáli- és rétisas, ez utóbbiak különösen magas hóállásokkal a nyulakra; azonképen a gatyá-

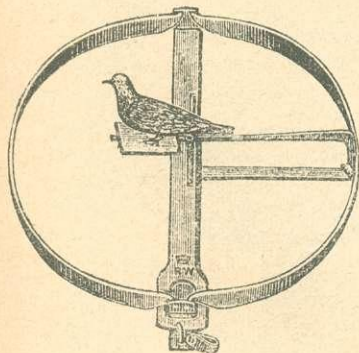
ölyvek is, melyek nagy hideggel a fácánt rendszeresen vadászzák. A héja, karvaly és sólyom (kelecsen-, vándor- és kisólyom) különösen a fogolyállományt fenyegeti; a vándorsólyom is csak szorultságból elégszik meg silány varjúpecsenyével, egyébként pedig főleg a házi galamboknak és a foglyoknak a kéréllhetetlen ostora s félnapokig elhajkurássza őket. Ennyi ellenséggel szemben tehát (a rókárol s az apróbb szörmés ragadozókról nem is szólva) kivált nagy vadállománnyal bíró vadászterületen ugyancsak résen kell lenni a vadgondozónak, ha csak a vadállományt a tökéletes megsemmisülés veszedelmének kitenni nem akarja, csakhogy az oly vadászok, kik a ragadozók pusztításában kellő szakértelemmel s jártassággal bírnak, minél ritkábbak, sőt még a hivatásos vadgondozók közt is ritkán akad olyan, aki e tekintetben való megkülönböztető »mester« jelzőre igazában rászolgálna. Az alábbi praktikus utasítások azonban egy ilyen kivételes szakembertől származnak, ki úgyis, mint vadgondozó s úgyis, mint a kártékony elemek mesteri s hivatott pusztítója nagy elismerést és méltánylást vívott ki magának ál'ásában (mint udvari vadász) A következőkben tehát, mint a legkompetensebb forrásból származót, fogunk néhány dúvadpusztítási módot ismertetni — mindenben a kitévő vadász egyszerű és világos utasításait tartva szem előtt és egyúttal néhány kevésbé ismert újabb s több közhasználatban levő, kiválóan jónak bizonyult fogóeszköz (vastör) rajzát is bemutatjuk azok kedvéért, a kiknek ilyenekre netán szükségük volna. Ezek után átadjuk a szót barátunknak.

»A ragadozó és kártévő madarak pusztítására legalkalmasabbak az oszlop- vagy karócsapdák (oszlopvasak); minél több, annál jobb. Ilyenek felállítására oly helyeket kell kieszemelni, a hol minél kevesebb a fa, azért, hogy kényszerítve legyen a ragadozó a vassal ellátott oszlopokat beszálló helyül használni, másrészt mert a ragadozó szárnyas elő-

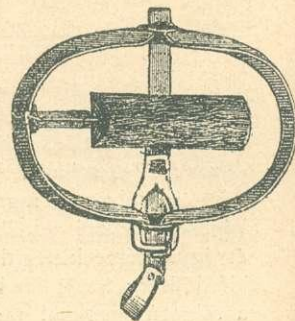
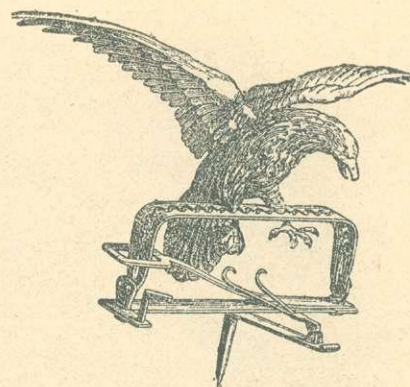
radt részén öt helyen, arányos távolságokban, 5 cm-es átmérőjű fűróval átérő lyukakat fúrunk, mert ezekbe a lyukakba jönnek a 60 cm hosszú, erős lépő-fák, a melyek azonban csak ideiglenesen s akként illesztetnek be, hogy használat után minden nagyobb nehézség nélkül eltávolíthatók legyenek, nehogy hivatalan látogatók is felmászhasználnak a vashoz. A lépő-fák használat után vagy elrejtendők, vagy pedig elviendő, csak igen megbízható helyen hagyhatók ott az oszlop tövével. A fogóvasakat minden két hétben olaj- és petroleumkeverékkel jól be kell kenni, hogy jól funkcionáljanak. Ezekben a csapóvasakban kezdve a legnagyobb sástól a legkisebb bagolyig megfogódik a kártékony vad, sőt a múlt évben ilyképen egy nyest is beszámolt bőrével, mely valószínűleg pajkosságból mászott fel a vashoz, vagy pedig a vérszimatra ment fel. — A *héjakosarak* is igen ajánlható fogóeszközök. Ezeket szintén oly helyekre kell állítani (esetleg oszlopra), mint az oszlopvasakat. A törzset azonban, melyre helyezve lesz ily kosár, galyakkal maszkirozni kell, azaz zöld galyakkal körülszőgezni, hogy úgy nézzen ki, mint egy magasabb természetes bokor vagy felnyult élőfa; a lyukakat és lépő-fákat itt elhagyjuk s kellő esetben létrát használunk. A kosárban elhelyezett galambot (fehér a legcélszerűbb, mert legszembe-tűnőbb) természetesen naponta el kell látni étellel és friss ivóvízzel, különben elpusztul, ellenben pedig csekély gondozás mellett igen jól bírja. Nálunk a galambok szeptember elejétől egész a nagy fagyok beálltáig kinn vannak s mégis egészségesen, hibátlanul kerülnek vissza. Hogy mily eredmények érhetőek el egy ily jó ponton felállított héjakosárral, annak illusztrálására felemlítem, hogy egy ízben ugyanazon héjakosárban egy fogási szezon alatt 23 darab héja és két kőszáli sas fogott meg. Itt megjegyzem, hogy a fogóvasat hosszú vékony láncra kell kötni, úgy, hogy mihelyest a madár megfogódott, a vassal együtt a földre essék, mert ha nem esik le, a galamb félelmében többnyire kimúlik. Igen ügyes pusztítási mód még a következő is. Ha ugyanis a vadgondozó észreveszi, hogy héja, ólyv vagy kánya egy területen többször vadászni szokott, egy kisebb bokor mellé a következőképen állítson fel egy könnyen járó tányérvasat: A bokor azon felén, hol jobb kilátás kínálkozik, köralakú sövénykerítést készít, úgy, hogy a kör közepén egy kitömött vagy élő fehér galambot kipányváva elhelyezni lehessen. Jobbra és balra az evő és ivóedény jön a földre erősítve, hogy esetleg föl ne düljön; a csapóvas pedig odaillesztetik a kerítés nyitott helyére — úgy azonban, hogy a galamb ha esetleg vergődik, fel ne csapja. Ha az ily módon jól elkészített fogókészület jó helyen van s nagy térben is messziről felöltik, nemcsak nagyobb szárnyas ragadozó, de róka, macska, görény, nyest sőt kóbor eb is igen gyakran belekerül. Ezt a módszert tavasztól késő ősziig (a galambbal) lehet sikerrel alkalmazni; télen azonban galamb helyett friss nyulat veszünk, melyet használat előtt végig fel kell vágni s úgy a kör közepébe helyezni. Télen a vasat puha mohába, vagy hangyaszombék maradékkal óva, kell befektetni, hogy le- és be ne fagyjon. Ha kőszáli sasok is megfordulnak a vidéken, lenyúzott s kissé megpörkölt macskával a legtöbbször biztos sikerre számíthatunk, bár csalogató-étekül a nyulat is elfogadják; de a megpörkölt hús, illatánál fogva, nagyobb vonzerőt gyakorol rájuk.

A róka, vadmacska és kóbor ebek telente legbiztosabban rókaméreggel

pusztíthatók el; csak hogy a méreggel való működés nagy vigyázatosságot igényel és nagy felelősséggel jár, miért is nagyon megfontolva és nagy körültekintéssel kell vele bánni. Alkalmazását illetőleg legcélszerűbb direkt, de lehet indirekt (secundirer) is használni; csak hogy az előbbi mód biztosabb. Mindenek előtte kiszemelünk az erdőben egy oly helyet, a hol ember ritkán jár, de annál inkább megfordulnak (vagy tartózkodni szeretnek, esetleg átváltó pontul szoktak használni)

a ragadozó (és esetleg kóbor ebek). Október hó második felében aztán szerünk egy haszonra nem való lovat, esetleg a szükséghez, illetve a terület nagyságához képest többet is. Az ily gebék darabonként 5-6 forintjával mindenütt kaphatók s hogy még olcsóbbá jöjjenek, lenyúzathatók s bőrük értékesíthető. Egy lóbőrért 3 forintot mindig megadnak. A kadaver a kiszemelt helyre (mindig egy kis tisztásra) lesz elhelyezve egy 60 cm. mély ágyékba; de esetleg egy-egy helyen csak a ló felét használjuk fel; a dögöt aztán harasztal és kevés földdel befedve átadékkal rendeltetésének. Mihelyt aztán az ilykép előkészített dőghús büzlenni kezd, a ragadozóvad messziről megsejti s a szag után rátalál. Eközben a vadgondozó egy héten legalább egyszer, kétszer el-elnéz a hullához s mihelyt észreveszi, hogy a hullánál látogatások történtek — mit a kaporások s lakmározások jelei mindjárt elárulnak, — szóval ha oka van hinni, hogy a vadak már jól rákaptak a hullára, akkor készítsen mogyoró nagyságú *töppörtyű-gombóczkákat*, a gombóczkák közepébe pedig tegyen egy-egy kis késhegynyi strychnint, de akként s oly vigyázatosan járjon el eközben, nehogy a gombóczkák külfelére is kerüljön a méregből, mert akkor nem fogadja el a vad. Ugyanis a strichnin roppant keserű; azért, ha a dűvad fel is veszi, abban a pillanatban mindjárt ki is köpi a kellemetlen ízt csemegéjét. Ezeket a mérgezett gombóczkákat mindig oda kell helyezni, ahol legjobban ki van kezdve a dög; azonban célszerűbb nem kézzel, hanem egy 3 méter hosszú pózna segítségével megejteni a gombóczkák elhelyezését, azért, hogy emberi nyom egészen közel ne legyen a dőgnél, ami a négy-lábú látogatókat esetleg tartózkodókká tehetné. A kirakás az esteli órákban történjék, mikor már a madárféle nem igen jár-kél, mert kivált a szajkó és szarka (de a ragadozó szárnyasok is) ha csak hozzáférhetnek, felszedik, széthordják a mérgezett falatokat. Másnap már korán reggel megtesszük látogatásunkat a dőghelynél s biztosra vehetjük, hogy a kirakott galacsinokból néhány hibáznai fog és a falánk ragadozó többnyire vagy a színhelyen, vagy nem messze onnan kimúlva fog lenni, mert az összevágott töppörtyű mihelyt a gyomorba jut, a melegség folytán azonnal szétomlik s így a mérge gyorsan öl. Megjegyzendő, hogy a ragadozó-vad, de a kutya is, az ily kis gombóczkákat többnyire rágás nélkül szokta lenyelni, de ha esetleg átharapja is, a mérge fogai közé kerülve, hatása kétségtelen és biztos. Ily dőghelyet nagyobb vadászterületen többet is lehet készíteni s mondhatom, ez a legjobb mód a dűvadak pusztítására. Később már a szarkák, varjak, kányák és sasok is odaszoknak, illetve a mindinkább erősödő büz által odacsalogattak a hullához. Ekkor egy újabb aratás ideje kezdődik a vadgondozónak: a kártétő madarak mérgezése tudniillik, ami a következőképen történik: Egy fazék vért szerünk be, vagy nagy marhatüdőt és májat igen apróra összevágva készítenk elő, melyet kora reggel, még virradat előtt fazékban a dőghelyre kiszállítunk s jól bemérgezve, ott három-négy helyre kiürítjük — minél rövidebb ideig időzve a helyen s azzal gyorsan eltávozunk. Délajt azonban ismét visszatérünk, a mikorára már a mérge „megtette kötelességét” és szerencsés esetben egy igen dús és nagyon vegyes terítékben gyönyörködhetünk. Ezt a pusztítási módot hetenként egyszer ismételve, egész télen át gyakorolhatjuk, persze kellő óvatossággal, soha sem mulasztva el a megmérgezett

szárnyasok összeszedését, nehogy hivatlanok kezébe jutva, szerencsétlenségek okozóivá váljanak. Különösen a cigányok körmeire kell ügyelni, mert ezek nagy kedvelői a »hullott« pecsenyének s fogalommal se bírnak arról, hogy egy »jó« varjú-trakta után »a rajkók ledegelhetnek a pátkáról«... Ha mérgezett falatok vannak kint, jó a vadászebeket is szemmel tartani, mert a kutya-félét — nagy messziről megérezvén a döghús és vér szagát, — elviszi az orra, ha nem vigyáznak rá s elpusztul. Ily módon pusztul el aztán a sok csavargó paraszt-kutya is, — melyekért azonban nem kár. — Kóbor ebeket, macskákat, görényt nyáron a következőképp írhatjuk legbiztosabban: Tudvalevőleg minden szörmés ragadozó éjjeli kószálásai alkalmával utakon teszi járlatait s csapásokon, ösvé-

nyeken, vadváltókon s efféléken halad- s vált át egyik helyről a másikra, hogy szörméjét a harmattól megvédjé. Tehát az ilyen vadjárók önkényt kínálkoznak a fogás céljaira s mindig nagy sikert ígérnek. A fogóvasat (ha nagy a terület, többet is lehet alkalmazni) a váltó szélére — ha lehetséges: bokor, vagy fa mellé — állítjuk fel tehát, csalafalatul frissen lőtt nyulat, lapint vagy galambot (gerlét leghamarább kerithetni) alkalmazunk, de nem a vasra helyezzük, hanem felakasztjuk a vas fölé (tehát a vas a csalétek alá jön) olyformán, hogy a ragadozó csak némi ágaskodás révén juthasson hozzája. Ha szárnyast használunk csalétekül, czélszerű a fedett vasat tollakkal beszörnii, úgyszinte a váltóra is szörnii tollat, hogy a ragadozó figyelmét felélesszük véle. Ha aztán másnap reggel a vas után nézünk, a legtöbbször fogva találjuk benne az óhajtott kártevőt.

A »Lakatos K.-féle messzehordó fegyver«-ből már több mintapéldány elkészült s az érdeklődők Skaba Károly H. fegyvergyáros váczki-köruti fegyverüzletében megtekinthetik. A fegyverek jelenleg belövés alatt vannak s csak e hó végén adatnak át a forgalomnak; de előjegyzéseket a Skaba-czég máris elfogad. A fegyverek biztos találó képessége 80 egész 100 lépésig biztosítottik. A Természet szerkesztősége a Skaba-czeggel egyesülten, a Lakatos-féle puskákkal a jövő hó folyamán egy bemutató lövészetet fog rendezni a budai lövöldében és Gödöllőn, miről az érdeklődők lapunk utján eleve értesítetni fognak.

APRÓ KÖZLEMÉNYEK.

A madarak repülési sebessége. Eltekintve néhány madártól (afrikai strucz stb.), mely szárnyát rendeltetésének megfelelőleg egyáltalán nem használhatja, a madarak legjellemzőbb helyváltoztatási módja a repülés. Hogy ezen képesség nincsen egyforma mértékben kifejlődve minden madárnál, általánosan ismeretes. Vannak gyöngye repülő, melyek nagy erőmegfeszítéssel csak rövidebb távolságra képesek repülni s vannak olyanok, melyek létszólag rendkívül könnyűséggel mintegy úsznak a levegőben. Annak megítélésére, hogy a madarak repüléstük által egyáltalán milyen sebességet érhetnek el, számos adat áll rendelkezésünkre, melyekből a következőket közöljük: Jó repülő átlag 12 m. halad másodpercenként, tehát egy perc alatt 720 méternyi és egy óra alatt 43 kilométernyi utat tesz meg, ami jóval kevesebb a rendes gyorsvonal sebességénél, mely óránként 50—60 kilométert

tesz. Egy postagalamb a Páris és Lüttich közötti utat 3¼ óra alatt tette meg, vagyis másodpercenként 13 m. Egy másik postagalamb Londonból Lüttichbe 5 óra 51 perc alatt repült, vagyis másodpercenként valamivel többet tett 21 méternél, amit nagy gyorsaságnak kell tekintenünk, ha meggondoljuk, hogy a legjobb versenylő vágatva csak 15 m., a fent említett gyorsvonalok pedig 16-6 métert képesek egy másodperc alatt haladni. Az észak-amerikai vándorgalambok 24 óra alatt 140 mértöldnyi utat tesznek. Ha éjjeli pihenésre 8 órát számítunk, ugy másodpercenként 21 métert tesznek. Buffon szerint a repülő sas 3 percnél kevesebb idő alatt tűnik el szemünk előtt, melyből repülési sebességét másodpercenként 24—25 méterre becsülték. II. Henrik egyik vadászsólyma Fontainebleautól Malta-ig 24 óra alatt repült. E két hely közötti távolság 210 földrajzi mértöld; nevezett sólyom tehát óránként 9 mértöldet tett. Ezen adatokból kitűnik, hogy a madarak repülési sebessége átlag 12—18 méter másodpercenként. K.

A vidra mint lúd-tolvaj. A »Rottenburger Anzeiger« egy igen érdekes dolgot beszél el, amely, ha nem lúdról szólna, talán még kacsa is lehetne. Egy kocsmáros, a ki a Hannover mentén éledegélő vidrák gyűlölt ellensége volt, egyszer egy egész vidracsalád otthonát tette tönkre, a mennyiben a vidramamát két serdülő leányával együtt becsapta... Nem tudni, hogy a környékbeli vidrák a feldúlt családi boldogság megtorlásáért-e, avagy pajkosságból, de elég az hozzá, hogy az említett ellenségük baromfióljára törtek és abból két gúnárt elloptak. A kocsmáros azt mondja, hogy ő a róka-komát vette gyanuba, sőt még kétlábú tolvajra is gondolt, a ludasvidrára azonban még csak nem is gyanakodott. Miután azonban libái föött nem tudott egykönnyen »napirendre« térni, ennek folytán nyomozni kezdte a tolvajt... a nyomok a mezőn keresztül, a közeli patakhöz vezették, a hol rátalált lefejezett libáira és nem messze attól a vidra lakására. Ismeretes dolog, hogy a vidra éjjelen át hosszú utat tesz a szárazon és hogy megeszi az egeret és patkányt is ha éhes, azt azonban még kevesen hallották, hogy a halakat pusztító vidranak szárazföldi kirándulásaiban szárnyas — sőt libapcsenyére is vásott volna a foga.

Mi igaz a szarka számoló képességéről? Érdekes dolgot beszél el barátunk, Wahrung főrész, a madarak számoló képességéről. »Az én erdészeti területemen van egy sűrű bokor, melyben énekes madarak szoktak fészkelni. Egy tavasszal azonban oda telepedett egy szarka pár, mely az éneklő madarak fészkeiben oly nagy pusztítást okozott, hogy elhatároztam, hogy lelövöm. De hogyan? Mindenféle kísérleteket tettem, de hiába. Ekkor olvastam Fridrich Kohler könyvében a madarak számoló képességéről, különösen a szarkáról, mely valóságos matematikai lángész a madarak között. Egy gondolat villant át agyamon és rögtön hozzáálltam a kiviteléhez. Három erdész hívtam magamhoz, mindenkinek adtam egy fegyvert és saját puskámat is magamhoz véve elindultam velük ahhoz a bokorhoz. A mint a szarkák minket megláttak, eltűntek a lomb között. De mi is elrejtőztünk ám. Ekkor az egyik erdész a másik után kiküldtem, hogy térjen vissza lakásomba. És az én tervem sikerült. Az okos, de korlátolt eszű madarak újra előjöttek, miután az ő számsoruk véget ért és én lelőttem őket.« Éljen! kiáltottuk mindnyájan, éljen a tudomány! Éljen a főerdész úr! A főerdész azonban azt gondolta, hogy mi vele gúnyolódunk és hogy meggyőzőn állításának valóságáról, még egy bizonyítékot hozott fel. — »Igenis uraim, a madarak számoló képessége ugye csodálatosnak tetszik, pedig való, meglóttuk a szarkapárt, hozzáálltunk fészkek megkereséséhez és nemsokára megtaláltuk két fiókájukkal együtt. Meglehetősen meg voltak már tollasodva és én hazavittem őket, hogy fölneveljem. Egyik elpusztult, de a másik szépen kifejlődött és sok tréfát okozott nekünk számoló képességével, azonban minden igyekezetünk dacára sem tanult meg hárman túl számolni. Három idősebb gyermekem és a szarka barátságos viszonyban éltek egymással, de mikor negyedik fiacskám megszületett, bekövetkezett a szerencsétlenség. Alig hogy a négyet együtt látta, rábámult a legifjabbra és le sem vette róla tekintetét, meghúzódtott az ő ablakközötti kis rudacs-káján és — mit mondjak még — ettől az időtől kezdve búskomor lett, nem evett és elpusztult. A négy túlhaladta az ő számoló képességét.«

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

R. dr. úrnak. *Gauss Viktor* író társunk írói neve *Garády Viktor*. Ő írja azokat a szép tárczákat a tengerről és annak nagyszerű életéről.

D. S. úrnak. A beküldött megfigyelés oly különös, hogy kértünk kell önt annak kinyilatkoztatására, vajjon nem-e csak megtréfálni akar bennünket? avagy valóban komoly-e az? Kérjük a ragadozó madár leírását és *nagyságát*, mell- és haszinét főleg, megközelítő pontossággal velünk közölni.

K. A. tanár úrnak. Az állatok kitéméséről szóló kézi könyvet kiadtuk és már megjelent; tessék megrendelni; ára 1 frt 50 kr. Abban megtalálja a kívánt útmutatásokat.

B. M. úrnak. Bekötési táblákról az idén is fogunk gondoskodni, de csak 2 hónap múlva fogjuk azokat hirdetni; ha tetszik, már most is lehet rá előfizetni 1 fittal.

V. R. erdész úrnak. A szakszerű erdészettel nem foglalkozhatunk. Szeretjük az erdőt, a mezőt, a hegyvidéket és a rétet egyaránt s mindazt, ami abban él; szeretjük a szabad nagy természetet és mindig arról írunk is — de a fák értékesítésének módjáról nem értekezhetünk. Tessék az »Erdészeti Lapok«-hoz fordulni. — Az özek bőre alatt található nyüvekről legközelebb fogunk röviden írni. Az agancsok értékének megbecsülését elvállaljuk. — Sasokat szívesen veszünk; ép úgy egyéb állatokat is friss állapotban. — Egy szép téli őlyvnek a kitémése körülbelül 6 fitba kerül.

S. G. és K. J. uraknak. A *Foxterrier* kopózásra (hajtásra) nem alkalmas. Általában ez az eb faj a mi becsületesebb társainkat, mint vadászeb, semmiféle tekintetben sem helyettesítheti. Tulajdonképpen nem is annyira vadászeb, mint inkább »sétakutya« ez; a kopó avagy tacsok-falka közé beosztva azonban fűgességénél és jó orránál fogva (kivált vidrázatok alkalmával) jó szolgálatot tehet. Mint »sétakutya« igen jól fest, remekül marakodik és czudarul harap s mivel fehér lilium-színénél fogva az ártatlanságot felette hagulatosan dokumentálja, nem egészen fiatal hölgyeknek itt Budapesten igen divatos kísérőtársa s annál inkább is kedvelt, mert tekintet nélkül az időnyre,

mindenféle női kalaphoz igen jól áll, nem különben az ábrázathoz is hangulatteljesen alkalmazkodik.

B. N. úrnak. Már engedelmet kértünk, de olyan »versre«, melyben »a hold harmatot izzad«(!), nekünk semmi szükségünk sincsen; arról pedig, hogy:

Elment a tyúk vándorolni;
Nem jön többé vissza tojni, —

mi épenséggel nem tehetünk. Tessék talán kurrentáltatni.

Eladó agár, igen jó »szóló«-fogó; különben fiatal tenyészanya. Czim a szerkesztőségben

Eladó dísznős-kutyák, két drb. kölyök, darabja kéthónapos korában 15 frt. Igen nemes, kitűnő faj. Czim a szerkesztőségben.

Véreb, gyönyörű jószág, 50 frt.-ért eladó. Czim a szerk.

Lapunk mult évi folyamából néhány teljes példányt visszavált kiadóhivatalunk. Esetleg ez évi új évfolyammal szolgálunk helyette

Kérelem.

Fölkérjük mindazokat a tisztelt előfizetőinket, kik lapunk előfizetési díjával még hátralékban vannak, hogy azt mielőbb beküldeni szíveskedjenek, nehogy lapunk szétküldésében zavarok támadjanak. Az előfizetési pénz (3 frt évenként) Dr. Lendl Adolf intézetének küldendő: Budapest, II. ker., Donáti-utca 7. (Új előfizetőinknek megküldjük ez évfolyam már eddig megjelent füzeteit is).

A gyár alapítatói 1865-ben.

SKABA KÁROLY H.

Budapest, Váci-körút 33.

Ajánlja dúsan felszerelt raktárát kiváló gondnal készült mindennemű

kézimunka sörétes- és golyós

fegyvereinek, minden kaliberben.

Kaphatók még flóbert-fegyverek, revolverek és mindenféle vadászszközők.

~ Nagy töltény- és lőpor-raktár. ~

II Parádi üvegyár raftára
Görög István

Budapest, Kossuth Eajos-u. 15.

Ajánl:

Hengerüvegeket, gyűjtőüvegeket,

mikroszkópi

tárgy- és fedőlemegeket stb.

Dús választék.

Kitűnő minőségben.

Dr. LENDL ADOLF

műgyetemi magántanár, kép. középiskolai tanár, a m. nemz. muzeum volt tisztviselője, számos bel- és külf. egyesület tiszt., örök., választm. v. rendes tagja,

PRAEPARATORIUMA ÉS
TANSZERKÉSZÍTŐ INTÉZETE
BUDAPEST,

II. ker., Donáti-utca 7. sz.

Budapest, 1892: arany-érem.
Debreczen, 1894: elsőrendű állami érem.
Lelpzig, 1894: díszoklevél.
Lemberg, 1894: elismerő oklevél.
Zenta, 1895: első arany-érem.
Moszkva, 1896: e. ezüst-érem.
Budapest millenniumi kiállítás 1896: 2 érem.
Lüdenscheid, 1897: ezüst-érem.
Brüssel, 1897: arany-érem.

Legmagasabb és magas elismerések.

A Vallás- és Közoktatási, a Földmívelésügyi
Miniszteriumok és
Budapest Székes Főváros Tanácsának
ajánlásai.

A Magy. Nemz. Museum és Európa
elsőrangú museumainak szállítója.

Mikroszkópok

és

mindenféle
kézi nagyítók

kaphatók
intézetünkben.

Képes árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

Most jelent meg:

Dr. LENDL ADOLF

könyve

Az állatok kitéméséről.

Bő tartalommal, szakszerű útmutatásokkal, sok képpel.

~ Ára 1 frt 50 kr. ~

Megrendelhető intézetünkben.

»A Természeti szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

1408.99. Nyomatott Markovits és Garainál, Budapest, Lázár-utca 18.